

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Språka!

En kvalitativ undersökning om språkets och teorins
betydelse för elevers lärande

Elvira Lindstedt

Inriktning: LAU390

Handledare: Ivar Armini

Examinator: Sylvi Vigmo

Rapportnummer: HT11-2920-048

Förord

Min första verksamhetsförlagda utbildningsperiod (VFU) gjorde jag på en förskola där alla barn hade ett annat modersmål än svenska. Jag blev förvånad när det stod klart för mig hur lite barnen förstod av det jag sade. Detta var också min första riktiga erfarenhet av att arbeta med barn som har ett annat modersmål än jag själv har. Ett privilegium som jag har haft under min lärarutbildning är att jag har fått följa många av dessa barn i deras skolgång. Dessa elever går idag i andra klass. Under denna resa har jag tydligare förstått hur viktigt det är att behärska det språk som undervisningen bedrivs på. Att inte behärska språkets grunder leder inte bara till att eleven får svårt att ta till sig undervisningen, det leder också till svårighet i att orka lyssna och koncentrera sig. Det är tack vare den erfarenhet som jag fått tillsammans med eleverna på min VFU, som mitt intresse för språkets betydelse, för lärande och betydelsen av lärarens förhållningssätt för elevens lärande har grundat sig. Betydelsen av detta är något som jag också vill relatera till enspråkiga barn med svenska som modersmål. Då jag anser att även dessa barn har rätt till en språkstimulerande undervisning.

Arbetet med denna uppsats, har varit betydelsefull för min egen utveckling där jag känner att jag själv har stärkts i min kunskap om hur viktigt det är att man som lärare har goda vetenskapliga grunder i sin undervisning. Vetenskapen om hur jag bäst kan möta mina kommande elever, hoppas jag, att detta arbete har satt sin prägel till, nu när jag snart skall ut i läraryrkets varierande komplexitet.

Eftersom jag har skrivit arbetet allena, så har jag inte heller haft någon att tillsammans föra diskussioner om och runt intressanta aspekter under arbetets gång. Detta har jag saknat. Dessvärre har jag plågat mina nära och kära istället, vissa mer och andra mindre, till de personer som jag plågat extra mycket, ibland på gränsen till, för mycket. Till er som har fått läsa, läsa och läsa och dessutom komma med kommentarer och konstruktiv kritik, om det jag skrivit och som jag otacksamt i vissa fall förkastat. Så Nordanstigarna och Erikssonskan, Till er, Tusen Tack!

Jag vill också passa på att tacka de lärare som varit med i undersökningen och som har delgett mig av sin tid och sina förhållningssätt samt ställt upp på intervjuerna. Tack så mycket!

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Språka!

Undertitel: En kvalitativ undersökning om språkets och teorins betydelse för elevers lärande

Författare: Elvira Lindstedt

Termin och år: HT 2011

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Ivar Armini

Examinator: Sylvi Vigmo

Rapportnummer: HT 11- 2920-048.

Nyckelord: språkets betydelse, lärarens betydelse, teorins betydelse, lärande, en likvärdig skola

Sammanfattning:

Syfte

Syftet med uppsatsen är att synliggöra språkets betydelse för elevernas lärande.

Frågeställningarna är,

- Hur ser lärarna i undersökningen på språkets betydelse för elevens lärande och hur medvetna är de om sina egna arbetssätt?
- Hur väl är deras undervisning förankrad i vetenskapliga språkrelaterade teorier?

Metod

Jag har gjort en kvalitativ undersökning utifrån samtalsintervjuer med tre lärare.

Resultat

Mitt resultat visar att lärarna är medvetna om språkets betydelse för elevens lärande och hur deras egna undervisning är förankrad i vetenskapliga teorier. Jag har också kommit fram till att det är en förutsättning att man behärskar det språk undervisningen bedrivs på väl, för att man skall förstå och ta till sig sin utbildning. Mitt resultat visar också att det finns en viss osäkerhet bland lärarna i undersökningen och hur de förhåller sig till vetenskapliga teorier i sin undervisning.

Betydande för läraryrket

Undersökningens betydelse för läraryrket, är att den belyser vikten av språk för elevers lärande och möjlighet till skolrelaterade framgångar. Den belyser betydelsen av modersmålsundervisning och den tar upp begreppet "en likvärdig skola". I uppsatsen så har jag framhållit språket samt vad lärarens förhållningsätt har för betydelse för elevens lärande.

Innehåll

1. Inledning.....	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Begrepp och avgränsningar.....	2
1.3 Språket som begrepp.....	3
2 Syfte och frågeställning.....	4
2.1 Syfte.....	4
2.1.1 Frågeställning.....	4
2.2 Disposition.....	4
3 Teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning.....	5
3.1 Teoretisk utgångspunkt.....	5
3.1.1 Sociokulturellt perspektiv.....	5
3.1.2 Konstruktivistiska perspektiv.....	6
3.1.3 Teorins betydelse för lärandet.....	7
4.1 Språkets betydelse i lärandet.....	8
4.2 Lärarens betydelse i lärandet.....	8
4.3 Modersmålets betydelse för lärande.....	9
4.3.1 Modersmålsundervisning som stöd för utvecklandet av modersmålet.....	10
4.3.2 Modersmålsundervisning som stöd för inläring av svenska.....	10
4.4 Summerande litteraturrefleksion.....	11
5 Metod.....	12
5.1 Forskningsansats.....	12
5.2 Urvalsgrupp.....	12
5.3 Intervju.....	13
5.4 Genomförande.....	13
5.5 Resultatanalys.....	14
5.6 Trovärdighet.....	14
5.7 Etiska principer.....	14
5.8 Undersökningens validitet, reliabilitet och generaliserbarhet.....	15
6 Resultat.....	16
6.1 Lärarna.....	16
6.1.2 Arbetsmetoden i undervisningen.....	18
6.1.3 Olika elever olika undervisningsmetoder.....	19
6.1.4 Teorier i undervisningen.....	20

6.2 Intervjusammanfattning.....	20
6.3 Analys.....	21
6.3.1 Språket.....	21
6.3.2 Arbetsmetoder i undervisningen.....	22
6.3.3 Olika elever olika undervisningsmetoder.....	22
6.3.4 Teorier i undervisningen	23
7 Diskussion och slutord	24
7.1 Metoddiskussion.....	26
7.2 Betydelsen för läraryrket	27
7.3 Förslag till fortsatt forskning.....	28
7.4 Slutord	29
8 Referenser.....	30
Bilaga1 Intervjufrågor	32

1. Inledning

1.1 Bakgrund

”Språket är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts”. (Skolverket, 2011:222).

Utifrån detta citat har jag tagit fasta på och i detta arbete valt att titta närmare på hur lärande uppstår samt språkets betydelse för detta. Jag har också undersökt innebörden av hur undervisningen är förankrad i, vetenskapliga teorier inom språk och lärande genom samtalsintervjuer. Citatet poängterar betydelsen av att kunna kommunicera och lära, att språket är av betydelse för att vi skall förstå och kunna verka i vår omvärld. I arbetet kommer det talade, skrivna språket vara den centrala utgångspunkten då detta är en stor del av hur kunskap i skolan förmedlas. Lärarna i intervjuerna är verksamma från förskoleklass till år fem och det är även i dessa åldrar som jag har min utbildning.

Under min tid som lärarstudent har mitt intresse för elevers möjligheter till skolrelaterad framgång ökat. Jag har gjort samtliga verksamhetsförlagda utbildnings perioder (VFU perioder) på en skola där 98 % av eleverna har annat modersmål än svenska. Det var här mitt intresse för lärandets möjligheter började. Men också vetskapen om att 18 % av eleverna i svensk grundskola har annat modersmål än svenska (Skolverket 2011-12-03) och cirka 140 olika språk är representerade i våra skolor (Lindberg 2005:57) ligger som en grund för mitt intresse för språket i undersökningen.

En annan aspekt som jag anser gör undersökningen i mitt arbete viktig, är de olika internationella och nationella kvalitets och resultat- rapporter där man mäter elevers olika kunskapsnivåer. Enligt Daniel Pettersson (2010:265) så är dessa rapporter till ”[...]för att kontrollera den egna nationens möjligheter”(265). Rapporternas syfte är också att ge möjligheter till att skapa tillvägagångssätt där man kan arbeta fram metoder som är bra för elevernas lärande (s.265). En av dessa rapporter har jag valt anknyta till mitt arbete, nämligen PISA, en internationell undersökning som mäter elevers kunskapsnivå i läsförståelse, matematik och naturkunskap i skolan. Rapporten har visat att svenska elevers resultat idag ligger på en genomsnittlig nivå när de för bara några år tillbaka har legat på över medel. PISA, Programme for International Student Assessment, är en OECD – studie, OECD är en förkortning av organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling. Denna organisation är regeringsstyrd och det är därför som jag valt att använda mig av denna rapport i arbetet. PISA– rapporten från 2009 menar att en femtedel av de svenska ungdomar som deltagit i undersökningen inte når upp till den nivån i läsförståelse som är grunden för att en elev skall klara sin kunskapsutveckling (Skolverket 2011-12-03). Något som jag här relaterar till bristande språkkunskaper inom det skrivna språket.

Om jag förhåller mig till att rapportens uppgifter om att en femtedel av skolans ungdomar inte klarar att nå upp till en grundnivå i läsförståelse, anser jag detta vara alarmerade uppgifter. Detta har också fått mig att fundera på om alla elever har samma möjligheter till skolrelaterad framgång samt om lärarna i skolorna kan tillgodose alla olika elevers olika behov för att lära.

Vad är det som gör att eleverna lär och på vilket sätt kan man som lärare underlätta elevens kunskapsinläring? Silwa Claesson skriver (Claesson 2007:11ff) att det är genom teorierna, även om detta skiljer sig inom de olika teorierna, som vi kan veta hur vi skall förhålla oss och hur en elev lär men det är också genom teorierna som man som lärare får vetskap och förståelse för när en elev lär och i vilket sammanhang lärandet sker. Även Birgitta Kullberg (2004:112ff) tar upp vikten av att en lärare vet hur elever lär. Här beskriver författaren hur viktigt det är att läraren är medveten om läroprocessens utveckling. Att man som lärare bör ha betydande kunskaper i hur elever lär för att lyckas skapa lust för lärandet hos eleven ”Att veta hur elever lär kan uttryckas vara *baskunskaper* för lärare”(s.113). Det är ur detta, min fråga om hur väl lärarnas förhållningsätt är förankrat i vetenskapliga teorier, ankommer från.

1.2 Begrepp och avgränsningar

”Beteckningen förstaspråk eller modersmål används om det eller de språk som barn tillägnar sig i samband med den primära socialisationen i hemmet, dvs innan något annat språk etableras” (Lindberg 2006:61). Vidare menar Lindberg att om flera språk utvecklas samtidigt kan alla dessa språk bli barnets förstaspråk man talar om ”parallell flerspråkighet” (s.61) eller säger att barnet har flera första språk. Däremot om ett nytt språk utvecklas efter modersmålet eller det första språket, blir detta barnets andraspråk (N.E 2011-12-15). Tidigare forskning har dock menat att det första språket problematiserar inläringen av ett nytt språk. Idag är forskarna emellertid av annan åsikt och menar att ”Tidigare inlärd språk kan i stället vara till stor nytta i mötet med nya språk” (s.62) Dock är själva inlärningsmetoden av stor betydelse. Alltså hur man lärt sig det första språket, om inläringen skett genom exempelvis, att tala, så är detta den bästa inlärningsmetoden även det nya språket (Lindberg 2006:62). Modersmålets betydelse har jag valt att synliggöra i mitt arbete på grund av att det dels är en del av läroplanen men också för att vårt samhälle är i dag ett samhälle där många olika kulturer och etniska bakgrunder är representerade i våra skolor.

1.3 Språket som begrepp

”**språk**, det huvudsakliga medlet för mänsklig kommunikation”(N. E 2011-12-15) Med denna utgångspunkt för språk menar jag i arbetet först och främst, det talade och skrivna verbala språket. Louise Bjar (2006:319f) menar att det krävs mycket av ett barn som skall utveckla ett skriftspråk och att flera språkliga aspekter måste automatiseras för att skriftspråket skall utvecklas till ett naturligt verktyg för barnets lärande. Vidare menar Bjar att man bör beakta att skrift (språk) inte är nedskrivet tal, men att skrivandet gör oss medvetna om vårt tal. Det är förmågan att förstå och använda semantiken i språket som ger oss ett större ordförråd. Semantiken är den delen i språket som handlar om begrepp och ords betydelse (Bjar 2006:323). Vi behöver också lära oss att anpassa språket utefter den situation som vi befinner oss i, att lära oss tolka och förstå språket på olika sätt utifrån det som sägs, denna språkliga användning kallas för pragmatik.

Att kunna tolka olika liknelser eller metaforer i skrivet eller talat språk är elementärt för att vi skall förstå varandra samt olika typer av texter (Bjar 2006:324). Skriftspråk och talspråk skiljer sig åt i såväl den rytm eller prosodi som är gällande för språket. I talat språk måste vi betona vissa ord för att få fram vårt budskap men i skrivet så måste vi använda oss av, till exempel ett utropstecken för att förtydliga textens budskap. Vi måste också ta hänsyn till den ordföljd eller den syntax som skiljer talspråk från det skrivna, menar Bjar (2006:322). Begreppet språk kan göras stort men i detta arbete fokuserar jag som sagt på det talade, lästa och skrivna språket. Jag kommer alltså *inte* att förhålla mig i arbetet till ett vidgat språkbegrepp, med ett vidgat språkbegrepp så innefattar det bland annat, bildspråk, musik, drama och kroppsspråk (Läsa och skriva 2012-01-02). Jag kommer inte heller att behandla det vidgade textbegreppet, där man talar om text som sprids på annat sätt som till exempel via olika former av media.(Skolverket 2012-01-02) Jag kommer följaktligen inte i min undersökning att visa vad detta har för betydelse för lärandet eller nyansera dessa två begrepps betydelse. Dock är det viktigt att veta att språk är mer än det talade och skrivna ordet. Men det centrala för uppsatsen är att det är genom språk som man kan via tal och skrift uttrycka sig och inbringa kunskap. Talet utvecklas oftast utan undervisning och nästan alla barn oavsett etnicitet har en god verbal språkgrund i sitt modersmål när de börjar skolan. Skriften kommer de flesta i kontakt med innan skolstart men blir mer betydande i skolan (Liberg, 2007:7ff). Arbetet kommer att handla om språkets betydelse för lärande, jag förhåller mig dock till det svenska språket då den huvudsakliga undervisningen sker på svenska. Arbetet belyser också vikten samt betydelsen, av elevers utvecklande och kunskapsnivå i modersmålet, då utvecklandet av modersmålet kan, enligt forskningen ge dessa elever större möjligheter till skolrelaterade framgångar. Jag har dock valt att avgränsa mitt arbete och forskningsområde till att endast fokusera på det talade, lästa och skrivna språket samt betydelsen av detta i elevens läroprocess. Begreppet, en likvärdig skola kommer att nämnas i texten dock så måste jag avgränsa min forskning och enbart lyfta betydelsen av språket då det är genom språket kunskaper inhämtas.

2 Syfte och frågeställning

I avsnittet som följer kommer jag att presentera mitt syfte och min frågeställning. Intentionen med uppsatsen är att medvetandegöra problematiken kring och för språkets betydelse för elevens lärande, något som både omnämns i styrdokument och i forskning inom ämnet. Målet är att få en insikt, i hur väl lärarnas undervisning samt deras förhållningsätt är förankrat i vetenskapliga teorier, då detta enligt forskningen är av betydelse (Claesson, 2002 och Hagtvet, 2007). Språket är något som tillsynes kan tyckas självklart för dem som talar ett fullt utvecklat språk och är integrerade i språkets struktur från födelsen. Dock är detta inte lika självklart för alla. Oberoende av etniskt hänseende, kulturell och socioekonomisk bakgrund har en del elever större behov av ökade kunskaper i det verbala språket för att klara skolrelaterade mål. Intentionen med mina frågor är att jag vill veta hur väl lärarnas undervisning samt hur väl deras förhållningsätt förhåller sig till vetenskapen.

2.1 Syfte

Syftet med uppsatsen är att synliggöra språkets betydelse för elevernas lärande.

2.1.1 Frågeställning

För att komma närmare ett svar utifrån ovanstående utgångspunkt, samt för att få en uppfattning hur väl lärarna är medvetna om språkets betydelse, för elevernas lärande och således för deras framgång i skolan ställer jag mig följande frågor:

- Hur ser lärarna i undersökningen på språkets betydelse för elevens lärande och hur medvetna är de om sina egna arbetssätt?
- Hur väl är deras undervisning förankrad i vetenskapliga språkrelaterade teorier?

2.2 Disposition

Arbetet består av olika delar. Jag kommer i följande kapitel ta upp den forskning samt de teoretiska utgångspunkter som jag finner relevanta. I den del som belyser språkets betydelse, integrerar jag även betydelsen av modersmål och undervisning i detta, samt lärarens betydelse för lärande. Under metoddelen beskrivs den metod och det tillvägagångssätt jag ansett kunnat ge mig svar på frågeställningarna. Här beskrivs också urvalsgruppen och dess tillförlitlighet. Under resultatdelen redogör jag för resultatet av min undersökning och i analysdelen relaterar och kopplar jag resultatet till tidigare forskning samt styrdokumentet. I diskussionskapitlet kommer jag även att väga in mina egna tankar och reflektioner till både analys och resultatdelen. Därefter görs en återspeglning av arbetet samt ett förslag till fortsatt forskning. Till slut, en diskussion om uppsatsens relevans till läraryrket samt några slutord.

3 Teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning

I detta avsnitt kommer den teoretiska utgångspunkt som jag valt att presenteras samt tidigare forskning som jag finner aktuell för ämnet och för arbetet.

3.1 Teoretisk utgångspunkt

Jag har valt att förhålla mig till två olika teoretiska perspektiv då de båda är aktuella för mitt arbete. Dels det sociokulturella perspektivet då detta framhåller språkets betydelse för elevens lärande och kommunikationsförmåga, men även det konstruktivistiska perspektivet då detta teoretiska perspektiv belyser lärarens betydelse för elevens lärande. Dessa två aspekter, lärarens samt språkets betydelse är centrala i mitt syfte med arbetet samt i mina frågeställningar. Jag har här nedan valt att framhålla de delar av dessa teoretiska perspektiv som jag anser är relevanta för arbetet. Perspektiven eller de teoretiska utgångspunkterna, är lika ur många aspekter ändock anser jag att dessa två perspektiv kan hjälpa mig att finna de svar jag söker.

3.1.1 Sociokulturellt perspektiv

Sett ur ett sociokulturellt perspektiv är lärande större än bara det talade verbala språket, här lägger man också vikt vid den sociala kontext som språkanvändaren befinner sig i samt på hur kommunikationen sker. En av förespråkarna och den som lade grunden för det sociokulturella perspektivet är psykologen och pedagogen Lev Vygotskij (1896- 1934). Vygotskij menar att språket och den sociala miljön är av stor betydelse för ett barns utveckling. Språket är vårt viktigaste medierande redskap för att utvecklas och förstå och det ger oss förmågan till interaktion med andra och det är i interaktionen som Vygotskij menar att lärandet sker (Claesson 2002). Kullberg (2004) beskriver också Vygotskijs teori, hon menar att Vygotskij betonar vikten av språket både det talade såsom det skrivna. Vikt läggs också på bild - och kroppsspråk och att alla dessa avseenden är delar som gör det möjligt för människan att kommunicera. Vidare inom den sociokulturella teorin lägger man fokus på den sociala miljön, språket och på vad kommunikationen mellan människor innebär för lärandet (Claesson 2002:42).

I det sociokulturella perspektivet ser man på helheten, att ”kunskap konstrueras genom samarbete i en kontext” (Dysthe 2009:41). Dysthe tar också upp vikten av språket och påpekar att språket är grundläggande för lärandet samt betydelsen av hur vi använder oss av språket för att kommunicera. Vår språkanvändning ger oss möjlighet till att påverka andra. Vi lär också av sociala sammanhang samt av och genom vår egen eller andras historia menar Dysthe (2009:46). Vi lär av varandra. Dock handlar det sociokulturella perspektivet inte enbart om att ta till sig sin undervisning utan detta måste bli till en kunskap som förankras i barnet. Man lägger vikt på att kunskapen delas, kommuniceras med någon och blir genom aktivt deltagande av barnet till barnets egen kunskap. Alltså i hela den sociala kontext som innefattar både hemmet, skolan samt kamratkulturer sker lärande på ett eller annat sätt.

3.1.2 Konstruktivistiska perspektiv

Ur det konstruktivistiska perspektivet sett att se på utveckling så talar man om att låta barnet uppleva eller genomgå olika stadier av utveckling för att successivt öka sin kunskap om något. Den forskare som särskilt förknippas med konstruktivism är Jean Piaget (1896 -1980). Piaget delar in barns utveckling i olika stadier. Dock menar han att barnet lär och skapar insikt samt kunskap om sin värld genom att barnet erfara. Det prövar sig fram för att på så sätt själv skapa sig en uppfattning om omvärlden (Claesson, 2002). Inom konstruktivismen talar man också om att det är av vikt att läraren förstår vad eller hur en elev tänker för att få en uppfattning om var eleven befinner sig i sin utveckling så att läraren kan möta eleven där och ytterligare föra eleven till vidare kunskaper. Det är eleven själv som bestämmer frågan och man utgår inte från färdiga svar. Arbetar man som lärare på detta sätt måste man således förstå alla elever i klassen men också ha förståelse och vetskap för alla elevers förkunskaper då detta spelar stor roll i mötet med eleven och för att på ett framgångsrikt sätt föra eleverna till nästa stadium i elevens utveckling (Kullberg 2005:126f). Man menar att "kunskap är Något som konstrueras av varje individ" (Claesson, 2002:26). Alltså att vi eller eleverna har olika kunskaper inom samma ämne, att kunskapen varierar mellan de olika individerna.

Säljö (2003:81) skriver att Piaget talar om barn som aktiva, sökande och utforskande individer som letar efter kunskap. Drivna av sitt eget intresse vill de utvecklas. Inom det konstruktivistiska perspektivet talar man också om två huvudsakliga delar i lärandet nämligen assimilation samt ackommodation. Säljö förklarar begreppen assimilation som en process då "[...] människan tar in information, medan ackommodationen uppträder när det vi erfar inte stämmer överens med vad vi förväntar oss" (Säljö, 2003:81). Vid assimilation så är vi i balans medan vid ackommodation är vi ur balans. Detta betyder att det således är viktigt att inte ge barnet för stora eller för svåra uppgifter utan man successivt ökar svårighetsgraden så att barnet får möjlighet ta till sig det nya, för när "[...] våra antagande om världen utmanas, tvingas vi ackommodera för att återskapa balansen i vårt kognitiva system" (Säljö, 2003:81). Man har alltså en viss kunskap om något ämne och så lägger man till ny och okänd kunskap om det man redan vet eller har insikt om, dock är det först när en förståelse för det nya är förankrad som ytterligare och ny kunskap kan skapas. Kunskapen är således hela tiden föränderlig. Det handlar om att kunna omstrukturera befintlig kunskap för att lyckas skapa förståelse för nya saker menar Knud Illeris (2010:55).

3.1.3 Teorins betydelse för lärandet

Teorierna ovan är lika i det hänseende att de båda tar upp hur eleven tänker, förstår och konstruerar kunskap. De är också lika i att de belyser vikten av läraren samt hur läraren förstår eleven. Stor vikt läggs jag dock vid skillnaden teorierna emellan, för det är det som skiljer dem åt som gör dem än mer intressanta och relevanta för den här uppsatsen. Inom den konstruktivistiska teorin är det främst den enskilde eleven som får fokus. Läraren är till för att stödja eleverna i deras egna initiativ. Sett ur det sociokulturella perspektivet är läraren den som leder och eleverna är lärlingar. Det är i detta kommunikationsmöte som lärandet sker (Claesson, 2002:43).

Vad har då teorin för betydelse för elevens lärande eller för lärarens förhållningssätt? Hur kan man använda teori i praktiken? Sett ur ett historiskt perspektiv var det inte så viktigt hur en elev lärde sig utan man pratade om stimuli. Man såg till att eleverna fick enkla uppgifter som de klarade av, och respons där eleverna fick beröm eller en belöning för rätt svar (Claesson 2002:13). Numera läggs man större vikt på de sociala avseendena, man tar hänsyn till både den kulturella bakgrund som eleven har samt det sociala samspelet som anses vara viktigt för själva inlärningsprocessen (Dysthe 2000:42). Claesson menar (2002:13) att man måste försöka se teorin för vad den är för att kunna använda den där man är. Att det är i praktiken, i klassrummet som den verkliga teorin skapas. Det är genom teorier vi kan få reda på hur en elev lär och genom att förhålla sig efter en teori eller kombinera olika teoretiska förhållningssätt som man som lärare kan underlätta för såväl sig själv som för sin elev. Alltså genom att konkret veta hur en elev lär kan en lärare också undervisa på ett visst sätt så att eleven ges möjlighet till en underlättad inlärningsprocess. Bente Eriksen Hagtvat (2007:9f) menar att det är ett måste att man som lärare eller pedagog kan förhålla sig till en bred spridning inom teorierna då behovet är olika hos elever i olika situationer eller utvecklingsfaser. Läraren eller pedagogen behöver då kunna anpassa sitt teoretiska förhållningssätt utifrån elevens behov. Vidare menar författaren att ”Praktikern/pedagogen måste ha god teoretisk kunskap för att kunna möta det praktiska på ett teoretiskt reflekterande och kreativt sätt” (s.9) förhållandet mellan teori och praktik förklarar Hagtvat att det är i praktiken, i det praktiska arbetet som teorin skapas men det är teorin som ger det praktiska arbetet vägledning. Det är lärarens teoretiska kunskaper i mötet mellan elev och lärare som avgör om mötet blir bra (Hagtvat 2007:10). Som lärare är det viktigt att förstå att det är i mötet som en kommunikation kan uppstå. I kommunikationen med eleven bör man också vara medveten av den metakognitiva betydelsen så att kommunikationen blir en dialog där både elev och lärare är aktiva deltagare. Om inte en dialog uppstår utan samtalet utvecklas till en monolog kan eleven få svårigheter att se sitt eget lärande (Kullberg 2004:123f).

4 Tidigare forskning

Här nedan kommer forskning att presenteras som talar om språkets betydelse i lärandet, om vad och hur kunskaper i språket påverkar för elevens inläring, förståelse och läroprocess.

4.1 Språkets betydelse i lärandet

Språket har en stor betydelse i frågan om att kommunicera och utvecklas för såväl enspråkiga som flerspråkiga elever. Detta belyser också läroplanen och kursplanerna i såväl modersmål, svenska som andra språk samt svenska. (Skolverket, 2011: 87, 222, 239.) Språket ligger också till grund för att vi skall kunna skapa oss en förståelse och stärka våra kunskaper för och i övriga ämnen i skolan. Även om det kan betraktas som en tillgång att vara flerspråkig och att det som följd ökar en elevs förmåga att kunna tänka flexibelt samt att flerspråkighet kan öka elevens analytiska förmåga. Så ser man inte alltid flerspråkighet som en tillgång och en självklarhet till framgång i skolan menar Inger Lindberg (2006:58) menar att forskningen pekar åt andra hållet. Författaren lägger däremot stor vikt vid att *alla* barn som börjar skolan har olika språkerfarenheter med sig och att även enspråkiga svenska barn har varierade kunskaper i språket. Så om ett barn har de språkliga grunderna när de börjar skolan behöver alltså inte bara bero på från vilken etnicitet eller bakgrund barnet kommer ifrån. Det som skiljer barnen är dock att de tvåspråkiga barnens språkgrund är mer komplex och varierad än de enspråkiga. De tvåspråkiga barnen utvecklar ett språkmanus efter det sammanhang de är involverade i, vilket relaterar till att språken inte utvecklas samtidigt. De använder ett språk, eller mer ett språkregister som är kopplat till den aktuella situation de befinner sig i. Man skulle kunna säga att de har ett hemmaspråk och ett skolspråk, dock är dessa språk inte synkroniserade med varandra. Problemet, enligt Lindberg, är att de tvåspråkiga barnen således saknar den förankring i det svenska språket som de behöver för att lyckas med sin kunskapsutveckling i skolan. De behöver alltså ett större ordförråd för att kunna förstå nyanser i språket och tidigt lära sig ordens olika betydelse i olika sammanhang. ”för att inte dessa elever ska komma hjälplöst efter i sin språk- och kunskapsutveckling krävs medvetna, systematiska och långsiktiga satsningar på skolutveckling i alla ämnen” (s. 59). Även Kenneth Hyltenstam (2007:45ff) tar upp vikten av språkkunskaperna hos eleven, han menar att elevens språkliga grundkunskaper i elevens modersmål oavsett om eleven talar ett majoritetsspråk eller ett minoritetsspråk, markant påverkar elevens möjligheter till skolrelaterad framgång.

4.2 Lärarens betydelse i lärandet

Vad har lärarens förhållningsätt för betydelse, påverkar lärarens teoretiska kunskaper elevens inlärningsprocess? Forskningen säger att, lärarens förmåga att tydligt kunna förklara och analysera språket är av stor betydelse för att flerspråkiga (och enspråkiga) elever skall få rätt verktyg för att ta till sig språkets många sidor. Det är också viktigt att lektioner är elevcentrerade så att elevernas egna erfarenheter läggs i fokus. Då detta skapar gynnsammare förutsättningar för dem när det gäller att vara språkligt aktiva, vilket i sin tur underlättar för läroprocessen (Skolverket 2011:7f). Lektionerna bör följaktligen erbjuda eleverna både interaktion som allsidighet samt ett meningsfullt innehåll. Kullberg (2004:114) menar att för att en elev överhuvudtaget skall kunna lära måste inläringen ske på ett positivt sätt. Varje elev bör få en möjlighet att utvecklas från sin individuella nivå. Då möjligheten att förstå nya

ord och kunskaper ökar om möjligheten finns eller ges att förankra det i modersmålet eller att kroppsligt erfara det nya. Om lärandet sker i ett sammanhang där eleven är en del av sammanhanget sker ett så kallat situerat lärande (Illeris, 2010:121). Illeris menar att samspelet påverkar potentialen att ta till sig lärandet och att både det sociala samt det personliga har betydelse för själva läroprocessen. Något som även Säljö (2003:86f) poängterar. Han anser att lärandet skapas genom att barnet tillåts vara deltagande i situationen. Sålunda är det inte elevens bakgrund som sätter gränser utan snarare de möjligheter som ges till eleven. Då kan eleven ta till sig och utveckla sitt språk samt befästa det nya språket eller den nya kunskapen. Det finns mycket forskning på detta och redan i början av 1900-talet menar den amerikanska filosofen och pedagogen John Dewey (1859 – 1952) att lärande sker ur en aktiv handling. Det var också Dewey som var grundaren till uttrycket ”learning by doing”, grundtankar som följs än idag, skriver Säljö (2003:76f). Vidare skriver Säljö att Dewey menar att lärande sker genom kommunikation där berörda personer har lika värde och deras tankar och uppfattningar väger lika inom en diskussion.

Tittar man på lärarens roll utifrån sociokulturellt eller konstruktivistiskt perspektiv så menar Vygotskij att lärande sker i interaktion med andra människor och att man lär av och genom andra när man samtalar och att lärarens roll är att leda eleven rätt. Gör läraren inte detta upphör utvecklingen. Piaget däremot, ”ansåg att utvecklingen kommer före inläringen och att den sker oberoende av inläringen” (Dysthe, 2000:54). Som lärare bör man således kunna anpassa sin undervisning så att den ger eleven möjlighet att utveckla sitt språk, känna deltagande och att innehållet i undervisningen känns för eleven meningsfullt och lustfullt.

Med hänsyn till de övergripande mål inom skolan som betonar att alla barn har rätt till samma utbildning och till en likvärdig skola, vill jag också belysa vikten av god läromiljö för elevernas möjligheter till utveckling. Clas-Uno Frykholm, filosofie doktor i pedagogik och tidigare ordförande i skolverkets expertgrupp för läs och skrivfrågor, menar att det är viktigt att varje individs speciella kvalifikationer tas till vara på för gruppens gemensamma lärande.(2007: 101). Vidare åsyftar författaren att det är av stor betydelse att läraren är vaken och uppmärksam på elevens behov. Ett sådant förhållningssätt kräver också att läraren har förmågan att ta elevens perspektiv. Frykholm tar också upp vikten om att stärka elevernas språkmedvetenhet detta menar han är särskilt viktigt när det gäller elever som av olika anledningar har ett mindre utvecklat språk. I dessa situationer bör man som lärare försöka hålla sin undervisning verklighetsanpassad, mer strukturerad samt att man samtalar och reflekterar tillsammans med eleven över och om det som ligger inom elevernas intressesvär. (Frykholm 2007:102).

4.3 Modersmålets betydelse för lärande

Genom att elever får undervisning i sitt modersmål så skall detta syfta till att en större förståelse för modersmålet nås samt att eleven får en större tillit till sitt eget språkande. Eleven skall också ges möjlighet att förbättra sitt kunnande samt att lära sig att ”använda sitt modersmål som ett medel för sin språkutveckling och sitt lärande” (Skolverket, 2011:87). Läroplanen belyser också att i modersundervisningen så skall eleven göras uppmärksam på de olika språkens likheter eller olikheter (s.88). En annan förutsättning för lärandet av ett nytt språk som Kenneth Hyltenstam belyser (2007: 45 ff.) är att man också kan sitt modersmål.

Han menar att ”En utgångspunkt är att undervisningen i och på förstaspråket har stor betydelse för elevens språkutveckling”(s. 45) för att elevens skall kunna lära sig ett nytt språk och dessutom lära på det nya språket. Vidare menar författaren att modersmålsundervisningen också skall delge barnet de aspekter eller de delar av och i modersmålet som inte användandet av språket i enbart en informell miljö kan tillgodose. Undervisningen skall således leda till ökat ordförråd hos barnet samt till att utveckla språkets bas. I vissa fall innebär detta att man i modersmålsundervisningen får hjälpa eleven att bygga upp sitt modersmål från basen, (grunden) och i andra fall förhålla sig till samma språkundervisning som för infödda svensktalande barn, fast på barnets modersmål, detta beror på vilka baskunskaper i språket eleven har från början.

En svensk forskningsstudie, gjord av Margret Hill, där hon undersökt betydelsen av undervisningen av modersmålet. Kort sammanfattad här, så visade forskningsresultaten att ju längre en elev läst modersmål, desto bättre resultat i övriga ämnen men också att dessa barn hade i viss mån högre resultat i tillexempel engelska än vad enspråkiga svenska barn hade. Däremot om eleven avbrytit sin hemspråksundervisning så sjönk resultaten i alla ämnen markant (Hyltenstam 2007:58ff).

4.3.1 Modersmålsundervisning som stöd för utvecklandet av modersmålet

Eftersom ett minoritetsspråk oftast talas i mindre domäner så är undervisningen till för att öka elevens kunskaper i språket, undervisningen måste dock anpassas efter eleven då eleverna har olika kunskaper beroende på hur språket används i de inte officiella domäner eleven har erfarenheter från. Många barn har vid skolstart inte fulla baskunskaper i sitt modersmål och undervisningen skall då tillgodose barnet dessa kunskaper (Hyltenstam 2007:54).

4.3.2 Modersmålsundervisning som stöd för inläring av svenska

Om barnet har goda kunskaper i sitt modersmål underlättas också inläringen av svenskan. Då är modersmålsundervisning ett stöd för inläring av svenska språket vilket gör att språken kan utvecklas parallellt. Barnet får större förståelse för sin omvärld och detta underlättar lärandet och begreppsutvecklingen. Genom att ha goda kunskaper i sitt modersmål så blir lärandet av det nya språket en enklare process eftersom barnet kan relatera det nya språket till ord eller begrepp i modersmålet (Hyltenstam 2007:54f). Forskning visar tydligt på att om eleven har goda kunskaper i sitt modersmål så underlättar detta elevens kunskaper i det nya språket, vilket också leder till att eleven kan ta till sig undervisningsinnehållet och utvecklas tillsammans med sina enspråkiga kamrater.

4.4 Summerande litteraturrefleksion

Den litteratur jag har valt att relatera mitt arbete till anser jag visar på relevanta aspekter på lärande och hur ett lärande sker med hjälp av språket. Litteraturen har tagit upp olika synsätt på lärande utifrån olika forskare och ur olika perspektiv. Gemensamt för all litteratur är dock att språket är den viktigaste källan till kunskap. Språket är vårt största medierande redskap för lärande, vårt medel för att kunna kommunicera. För elever som har svenska som andra språk har modersmålets betydelse lyfts fram. Detta är av betydande vikt för dessa elever för att de skall få en utbildning likvärdig den som enspråkiga elever får, vars språk undervisningen bedrivs på. Både modersmål och svenska som andra språk har kursmål i Lgr 11 och är en del av det talade och skrivna språket och således relevanta för arbetet. Även lärarens betydelse har framhållits då lärarens kompetens att finna undervisningsmetoder där eleverna blir integrerade är av betydelse för elevens möjlighet till goda resultat i skolan. Jag har också försökt att framhålla de aspekter som skiljer talspråk från skriftspråk samt hur dessa delar samspelar för att vi skall få ett rikt och nyanserat språk som underlättar förståelsen av ord och olika texter. Litteraturen handlar också om elevens deltagande i sin egen läroprocess om kommunikation och lärarens förmåga att tydliggöra undervisningsinnehållet för eleven.

5 Metod

I detta kapitel, presenteras den metod som jag ansett vara passande för undersökningens syfte och frågeställningar. Intentionen med undersökningen var att synliggöra hur väl lärarnas undervisning är förankrad i teorier. Undersökningen är gjord på tre olika skolor. Jag har använt mig av en kvalitativ metod med samtalsintervjuer som undersökningsmetod. I kapitlet kommer också undersökningens urvalsgrupp, tillvägagångssätt och undersökningens tillförlitlighet att presenteras samt forskningsansats.

5.1 Forskningsansats

Jag har valt att göra en så kallade kvalitativ undersökning med samtalsintervjuer som underlag. Med samtalsintervju så menar Esaiasson, Gilljam, Oskarsson, Wängnerud (2010:258) att man har en viss uppsättning av förutbestämda frågor som man går igenom med varje svarsperson. Dessa frågor kan dock variera i ordning samt beroende på hur svarspersonen svarar också leda till vidare frågor. När man använder en kvalitativ undersökning så är syftet att man skall kunna tolka och förstå resultatet (Stukát, 2005:32). Intentionen med undersökningen var att få svar på mina frågeställningar, samt att medvetandegöra problematiken kring elevernas möjligheter till lärande, genom lärarens förhållningssätt. För att hitta svaren behövde jag tolka och kategorisera, de svar jag fick från respondenterna. Mitt mål med metoden var att detta skulle ge mig en uppfattning om hur lärarna själva menar att de förhåller sig, beträffande språk och språkutveckling. Jag har strävat efter att synliggöra medvetandet kring deras eget arbete för att sedan relatera detta till teori samt forskning inom området och på så sätt finna svar på mina frågeställningar.

5.2 Urvalsgrupp

Här presenterar jag de personer som jag valt ut, personerna hade alla de kvalifikationer som jag eftersökte då de alla undervisar i olika åldergrupper och på olika skolor. Detta eftersträvade jag, för att få en spridning på respondenterna. Om alla svarspersoner arbetat nära varandra kunde detta medfört en risk i att undersökningen tappat i trovärdighet. Ett perspektiv som jag eftersträvade hos någon av respondenterna, var erfarenheten av att arbeta med elever med annat modersmål än svenska. De personer som jag valt ut till intervjun var alltså strategiskt valda då jag vet att den som arbetar med elever som har svenska som andraspråk också varit verksam under många år på mångkulturella skolor och således besitta den information jag var ute efter. Två av lärarna har ingen erfarenhet alls av att arbeta med elever som har svenska som andraspråk. Urvalsgruppen består av tre kvinnor som varit yrkesverksamma mellan 11 till 25 år. Av lärarna i urvalsgruppen arbetar en, i en förberedelseklass eller såkallad förberedande grupp. Denna lärare är verksam på en skola där en stor andel av elever har annat modersmål än svenska. Hon har även tidigare arbetat i förskoleklass på samma skola. De andra två lärarna arbetar på skolor där det endast finns ett fåtal eller inga elever alls med annat modersmål än svenska. En av dessa lärare är under en längre tid varit verksam i förskoleklass men har nu utbildat sig till lärare för tidiga åldrar. Den andra läraren är klasslärare för årskurs fem. Respondenterna är verksamma på tre olika skolor. Dessa skolor har olika upptagningsområden, dock ligger två av skolorna i liknande socioekonomisk miljö.

5.3 Intervju

Valet av undersökningsmetod, en kvalitativ undersökning med samtalsintervjuer, valde jag då denna metod kan ger möjligheter att vidare utveckla frågor. Esaiasson med flera menar att genom en samtalsintervju så får man "[...]möjligheter att registrera svar som är oväntade" (2010:283) vilket också ger möjlighet till ytterligare frågor. De anser att vid en samtalsintervju så får man möjlighet att synliggöra sin problemformulering. Vid samtalsintervjuer av respondentkaraktärer [...] "är det människors uppfattningar eller föreställningar om olika företeelser man vill komma åt" (Esaiasson m.fl 2010:291). Vidare menar författarna att när man utför en samtalsintervju så är det bra att själv veta sin egen förförståelse inom ämnet. Den förförståelse jag besitter inom aktuellt ämne är den litteraturforskning jag gjort, dels i samband med detta arbete samt att jag har gjort samtliga VFU- perioder på en mångkulturell skola. Därtill att jag när tid funnits vikarierat på en annan typ av skola. Jag har även läst svenska för tidiga åldrar som inriktning under min utbildning. Vad mer är, så är jag också intresserad av språket som sådant och ville ha möjligheten under mina intervjuer att ställa fler frågor om det behövdes eller om jag ville veta mer om något jag skulle finna intressant. För att få reda på lärarens medvetenhet om språkets betydelse så började jag flertalet av mina intervjufrågor med öppna frågor alltså frågor som det inte går att svar ja eller nej på. Det blir på detta sätt lättare för intervjupersonen att berätta samt att det är svårt som intervjuare att ställa följdfrågor om svaret är ett enkelt ja eller nej. Detta är också något som Esaiasson med flera påpekar (2010). Man bör således använda sig av så kallade öppna frågor utan fasta svars alternativ för att lättare få svarspersonen att berätta mer (2010:259).

5.4 Genomförande

Till att börja med ringde jag runt och talade med de lärare som jag valt ut och ville intervjua. Alla lärarna var villiga och ansåg ämnet både viktigt och intressant. Det var heller inga problem att få tid till intervjuerna. Lärarna fick själva bestämma var och när de ville eller kunde intervjuas varav en ville intervjuas hemma då detta passade bäst för denna lärare. För att underlätta intervjutranskriberingen och användandet av intervjumaterialet samt själva intervjutillfället bad jag respondenterna om tillåtelse om att få spela in samtalet vilket jag fick av alla. Dock valde jag att vid två av intervjuerna skriva ner svaren direkt under intervjutillfället. Då det visade sig att den ena svarspersonen inte kände sig helt tillfreds med att spelas in och vid det andra tillfället så var det störande ljud i bakgrunden som störde ljudupptagningen. Detta medförde att intervjuerna tog något längre tid men också att den intervjuade fick mer tid att bearbeta sina svar. Vid transkriberingen av den inspelade intervjun, fick jag lyssna flera gånger på intervjusamtalet för att vara säker på att jag uppfattat det sagda helt korrekt.

5.5 Resultatanalys

Alla svar från lärarna har jag delat in i olika grupper för att tydliggöra skillnader och likheter i de olika svaren. Dock är svaren relativt lika trots skillnaderna på lärarnas verksamheter, vilket jag från början trodde skulle skilja mer.

5.6 Trovärdighet

Trovärdigheten i tolkningen av intervju svaren ligger i mitt sätt att förstå intervju personerna. Dock anser jag mig ha behandlat svaren utan att lägga in egna tolkningar. Jag har utgått från det som sagts under intervjun. Esaiasson med flera menar att trovärdigheten av att tolka en text blir större om den som tolkar har förståelse för texten samt är förtrogen med omgivningen i vilken texten härstammar från "[...] avståndet mellan text och uttolkare menar vi hur bekant forskaren är med den miljö vari texten producerats" (2010:251). Sålunda borde jag förfoga över de kvalifikationer som för ändamålet krävs, har jag dessutom någon gång tvekat så har jag kontaktat intervju personen för ett förtydligande, vilket jag fick göra vid ett tillfälle.

5.7 Etiska principer

Jag kommer här att redovisa vad Vetenskapsrådet rekommenderar att man bör utgå från när man gör en forskning. Nedan presenterade fyra begrepp kommer från Vetenskapsrådets rapport (01:2011) begreppen lyfts också av Staffan Stukát (2005:130ff) och redovisas här av hänsyn till de personer som jag intervjuat då det finns rekommendationer att man utgår från dessa. Skulle mina intervju personers svar komma att behöva inspekteras på grund av kontroll av undersökningens eventuella validitet eller för fortsatt forskning inom området så är alla personer oidentifierade och går endast att identifiera genom mig. Ingen av personerna har relationer till vare sig vfu skola eller arbetsplats utan personerna är tillfrågade beroende på i vilket socioekonomiskt område deras arbetsplats är belägen samt i vilken ålder de undervisar i.

Sekretess, uppgifter som faller under sekretess är ofta av sådan karaktär att de hamnar under en paragraf i sekretesslagen, dock har jag inte tagit del av något sekretessbelagt material eller information.

Däremot så ställs det krav på.

Tystnadsplikt inom vissa yrken och då jag är en del av ett sådant yrke så har jag lämnat skriftlig intygelse till rektor, där jag intygat att inte tala om individers personliga förhållande om inte misstanke för brott föreligger då är den lagstadgade anmälningsplikten överordnad enligt svensk lag. Något sådan är dock inte aktuellt i denna undersökning. (Vetenskapsrådet 01:2011)

Anonymitet, genom att jag har oidentifierat intervju personerna samt att efter inspelning raderat detta, även det material som är antecknat under intervjuerna är oidentifierat och går inte att koppla till person eller till arbetsplats. Genom detta förhållningssätt så håller jag mig till de rekommendationer som Vetenskapsrådet rekommenderar (Vetenskapsrådet 01: 2011).

Informationskravet, jag har försäkrat de intervjuade personerna om att arbetet är konfidentiellt och att deras intervjusvar kommer att avidentifieras. Jag har även varit tydlig med arbetets syfte och ändamål. Detta var något som jag var väldigt tydlig med både när personerna tillfrågades samt vid intervjutillfället då jag upprepade detta för dem (Stukát 2005:131).

Samtyckeskravet, enligt detta krav, så medverkar de intervjuade på egna villkor och de kan och har rätt till att när som helst avbryta en intervju eller undersökning (Stukát 2005:131). Detta har jag upplyst intervjupersonerna om både vid telefonsamtal samt vid intervjutillfället.

5.8 Undersökningens validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Med validitet så menas ”om man mäter det som man avser mäta” (Stukát 2005:125). I undersökningen översätter jag detta till, om jag ställer rätt frågor för att få svar på min frågeställning. Den tillförlitlighet eller reliabilitet som finns i undersökningen är den att jag har kopplat det respondenterna svarat i samtalsintervjuerna till den forskningslitteratur som jag anser relevant och för ämnet gällande. Dessutom besitter respondenterna sådana kunskaper och erfarenheter att de för undersökningen kan tillföra ett trovärdigt resultat genom att de alla är utbildade lärare samt att de varit verksamma under flera år. Dock är forskningsområdet stort och jag är medveten om att det går att finna mer och annan relevant forskningslitteratur på fler ställen och med andra forskare än den jag valt. Detta är ändå den litteratur jag valt och som jag anser kan ge svar på mina frågeställningar. För att helt säkert finna svar på frågeställningarna, om lärarna förhåller sig till en teori, kan jag endast gå efter vad de sagt och jag får i läget finna detta sanningsenligt. Skulle den frågan helt och fullt trovärdigt besvaras så bör man göra mer och omfattande till exempel klassrumsobservationer om hur lärarna bedriver sin undervisning. Generaliserbarheten gäller endast dessa lärare. Jag vill återigen påpeka att undersökningen är gjord utefter vad tre lärare svarat och kan således inte heller göras gällande för mängden. I forskningen, valde jag lärare efter lärarnas olika verksamheter. När svaren analyserades, strukturerade jag svaren under olika teman, nämligen språket, arbetsmetoden i undervisningen, olika elever olika undervisning och teorier i undervisningen. Eftersom jag valt samtalsintervju som metod, så blev intervjuerna mer av samtalsstruktur där frågornas svar vävdes samman. Detta ledde till att proceduren tog längre tid än beräknat, när detta var gjort, kopplades svar till tidigare forskning.

6 Resultat

Följande avsnitt kommer att handla om de lärare som jag valt att intervjua. Jag kommer att ge en kort presentation av dem och deras syn på hur de själva arbetar med språket. Därpå följer presentationen av de frågor som jag valt att dela in under olika teman. Jag har kategoriserat frågorna och svaren i fyra teman, såsom; språket, arbetsmetoden i undervisningen, olika elever olika undervisning och teorier i undervisningen. Jag har valt dessa teman, eftersom det är inom dessa, som jag anser att svaret på mina frågeställningar kan finnas. Jag har framhållit vad de enskilda lärarna har ansett viktigt ur deras perspektiv och verksamhetsområde. Jag har gjort intervjuer samt forskning inom aktuell litteratur för att nå mitt resultat. Jag har alltså inte gjort en undersökning om vad eleverna lärt, utan på hur deras möjlighet till att lära ser ut, och utifrån lärarnas svar kopplat till gällande forskning.

6.1 Lärarna

Lärarna i undersökningen är alla lärare för tidiga åldrar. För att avidentifiera lärarna i undersökningen kommer jag att kalla dem lärare 1, lärare 2 och lärare 3. Här nedan följer en presentation av dem. Första delen handlar också om hur de själva förklarar hur de arbetat med språket.

Lärare 1

Har sammanlagt arbetet i yrket i 25 år, till början som förskollärare men har i efterhand utbildat sig till grundskolelärare med inriktning på matematik, no och svenska. Lärare 1 är verksam på en skola med många barn med olika etnisk bakgrund. Här arbetar hon i en förberedelsegrupp för nyligen till Sverige anlända barn. Hon säger själv att det är en brist att hon inte har svenska som andra språk i sin utbildning. Dock tror hon att med hjälp av sin erfarenhet av arbete i förskoleklass där hon arbetat strukturerat med språkutveckling under många år kompenserar hon denna brist.

”Den här rollen har jag haft i två år, så det är inte så hemskt länge, det hade varit bra att ha svenska som andra språk, men jag känner också att eftersom jag har jobbat med sexåringar i så många år, där jag verkligen har jobbat strukturerat med språket, och där känner jag att jag har mycket gratis även om det inte är helt och hållet på samma sätt så har jag ändå med mig arbetsättet”. Det är en stor bredd på ungdomarna jag arbetar med, en stor spridning på åldrarna. Eftersom jag arbetar med de nyanlända. De har helt olika behov, en del är det läsinlärning, en del behöver lära sig vårt alfabet, mycket beror på vilken skolerfarenhet de har från tidigare. Svensk grammatik hur språket är uppbyggt. Svårigheten är att planera lektionerna ibland har jag elever från årskurs 6 som varit här lite längre tillsammans med två: or som inte varit här så länge. Jag talar om orden, betydelsen. Integrationen är oerhört viktig!”

(Lärare 1)

Lärare 2

Lärare 2 har arbetat i grundskolan i 11 år och i dag är hon klasslärare för årskurs 5. Hon har aldrig haft någon elev med annat modersmål än svenska dock har hon haft elever med andra svårigheter och där man måste vara extra tydlig i sin undervisning. Lärare 2 säger att hon känner sig osäker att undervisa i svenska så även om hon har utbildning i ämnet så föredrar hon att undervisa i matematik, no samt musik.

”Jag är behörig i svenska 1-6. Men känner mig osäker att undervisa i svenska för att jag känner mig osäker på skrivutveckling, jag tror jag läst för lite läs och skriv ändå har jag 30 poäng i detta” (Lärare 2)

När jag frågar om hur hon själv ser på hur hon arbetat med språket så svarar hon, att hon inte arbetar så mycket med språket, hon undervisar i matematik och i no ämnena när hon berättar om sitt sätt och arbeta så säger hon såhär;

”Jag jobbar inte så mycket med språket i sig jag undervisar i matematik och no. Men alla texter visas med dokumentkamera på smart board, alla texter går vi också igenom och diskuterar i helgrupp, jag jobbar enligt målen med grundläggande grammatik. Och jag visar alltid med goda exempel vad som krävs av eleven för att nå ”godkänt” eller högre. Svaga elever får arbeta och skriva sina texter med alpha - smart. (datorer utan skärm)fast nu finns det 11 stycken datorer i klassen. Läs och skriv grupp där vi jobbar ut efter målen med skrivning o läsning i denna grupp ingår elever med svårigheter, åtgärdsprogram inom läs o skriv och de elever som känner osäkerhet och vill utveckla sitt språk skriftligt o muntligt. Fakta texter där eleverna får plocka fakta där de vill, källkritik. Och av detta skriva egna texter för att lära sig att uttrycka sig på rätt sätt i rätt sammanhang. Och så har vi tyst läsning varje morgon i 30 min”. (Lärare 2)

Lärare 3

Denna lärare har varit verksam i snart 14 år. Hon är i grunden utbildad förskollärare men har på senare år utbildat sig till lärare för tidiga åldrar, hon har matematik, samhällskunskap samt svenska som ämnen. Läraren har aldrig undervisat elever med annat modersmål än svenska. När jag frågar henne hur hon själv anser att hon arbetar med språket säger hon;

”jag blandar helords och ljudmetod, jag tror det är viktigt att eleverna från början lär sig hur vissa ord ser ut så att de känner att de kan läsa lite, jag tror det kan sporrar dem till fortsatt intresse, lär de sig tillexempel hur ordet ”HEJ” ser ut så kan de ju ”läsa” det ordet och känner det igen ett ord kan de också ta tillvara på hur ordet ser ut och översätta ljudet av hur det låter till ett liknade ord” (Lärare 3)

Både lärare 1 och lärare 3 visar på att det är medvetna om vad de gör och att det är medvetna om språkets betydelse de arbetar också aktivt i sin undervisning med språket. Lärare 2 är till en börja något osäker på hur hon arbetar konkret med språket men visar ändå på en medvetenhet genom sin beskrivning av sin undervisning.

6.1.2 Arbetsmetoden i undervisningen

I mitt intervjuunderlag hade jag valt att dela in frågorna i olika avdelningar, nedan följer de svar jag fick på de frågor som tog upp lärarnas olika arbetsmetoder eller den skillnad lärarna upplever att det är att arbeta på olika skolor alltså på mer homogena skolor eller på skolor som är mer etniskt blandade.

När jag ställde frågan; om lärarna arbetar efter en särskild modell eller metod svara alla utom en, att det gör de inte utan att de försöker att se till elevens behov och att de utefter detta väljer metoder.

Lärare 1

”Ingen metod eller modell utan jag får verkligen utgå från varje barn där det befinner sig. Det finns inget annat att göra! Man får upptäcka hjulet varje gång. Om inte varje barn får sin speciella undervisningsmetod så fungerar det inte”
(lärare 1)

Lärare 2

”Nej, men stenhårt medvetet mot de nya målen, och utefter kommentar materialen (till Lgr11), det är elevernas förmågor som skall bedömas, eleverna görs också medvetna om vad som krävs av dem”.(lärare 2)

Lärare 3

”Borholmsmodellen mycket, modellen passar bra i förskoleklassen och år ett. Men jag anser att delar kan man ta med upp i åldrarna det handlar om lärintresset att fånga detta hos eleverna” (Lärare 3)

Jag märker också att svaren som lärare 1 och lärare 3 ger visar på en tydlig tanke med sitt sätt att arbeta med språket. Lärare 2 tänker mer mot målen. Detta kan bero på att lärare 2 har äldre elever än lärare 3 och en mer språkligt homogen grupp än lärare 1. Under detta frågetema så märkte jag, att lärarna gärna berättade om och var själva intresserade av ämnet. De berättade särskilt när jag ställde frågan om de hade någon annan tanke bakom sin undervisning förutom mål och kursplaner.

Lärare 1

”Jag använder mig mycket utav skönlitteratur därför att jag tycker att det blir meningsfullt sen använder jag mig av handdockor tillexempel där språklekar via handdockan. Inget givet läromedel men mycket spel, så att det blir lustfyllt, bra spel där man kan träna upp ordförrådet genom spelet”.(Lärare 1)

Lärare 2

”Ja att eleverna skall bli självständiga, glada, ta eget ansvar, jag försöker att öka elevernas tilltro till sin egna förmåga genom att utmana dem. Få dem att inse att hårt arbete lönar sig”.(Lärare 2)

Lärare 3

”Jag vill få eleverna att bli läsintresserade genom flexibilitet jag använder olika typer av texter eleverna får skriva egna texter, en mångfald av olika texter och läsmaterial det är elevens intresse som styr. Boksamtal”. (Lärare 3)

Alla lärarna talar om den enskilda elevens intresse och om att eleverna skall vara glada samt ett lustfyllt lärande. De blir engagerande när denna fråga kommer upp och jag märker att alla lärarna är måna om att det är elevernas intresse som är grunden till val av inriktning på aktivitet.

6.1.3 Olika elever olika undervisningsmetoder

Jag var också i min undersökning intresserad av hur lärarna förhåller sig angående bemötandet av olika elever om de håller en lektion och undervisar alla på samma sätt eller om de försöker individanpassa.

Här svarar lärare 1 (jag inkluderar även mina följdfrågor); Undervisar du alla barn lika (här tänker jag på om du gör skillnad på de barn som har svenska som andra språk eller inte)?” *Nej det gör jag inte, men om man tänker på blandade grupper, det har jag inte nu”, Men du har haft blandade grupper?” ja och då jobbar jag utefter barnet. Eller rättare sagt de barn som har svenska som modersmål har ju lika mycket glädje av det sättet att jobba med språket fast de kanske tar till sig på ett annat sätt och lite mer. Det är aldrig fel att berika sitt språk oavsett hemspråk. Och svenska barn får ju inte samma språkstimulas på en skola som har många invandrabarn. Det kan vara så att dessa barn inte får så stor utmaning, som det hade varit för dem om de gått på en homogen skola med bara etniskt svenska barn”.(Lärare 1).*

Lärare 2

”man måste möta alla elever där de befinner sig så man måste göra olika”. (Lärare 2)

Lärare 3

”Delvis i moment som rör hela gruppen ja, men i individualiserade moment så nej, då utgår jag från eleven, eleven måste få en chans att själv välja utifrån sitt intresse”. (Lärare 3)

Lärarna 1 och 2 är väldigt noga med att betona individens roll och vikten av att möta eleven där den är. Lärare 3 skiljer sig från de andra genom att hon menar att det också är viktigt med gruppen och helheten. Hon betonar också att eleverna lär av varandra då de arbetar i grupp och att detta också kan lyfta vissa elever.

6.1.4 Teorier i undervisningen

Hur lärarna förankrar sin undervisning inom teorin var en av frågorna jag ställde mig i början av arbetet. Jag ställde frågan om lärarna arbetade utefter någon teori. Även här skiljer sig svaren mellan de tre lärarna.

Lärare 1

”Nej det kan jag inte säga att jag gör men när jag arbetade på den här skolan i början på 90 talet fick jag vara med om ett forskningsprojekt med Ingrid Pramling och det var jätte lärorikt det gjorde mycket med mig som pedagog. Att man tar så mycket förgivet som vuxen, att vi tar för givet hur barnet tänker och de gör de ju inte och det var otroligt spännande att ta reda på hur de verkligen tänker. I jättemånga olika situationer, vi fick fortbildning genom henne det var mycket intervjuer med barnen. Så det ”tänket” har jag, att problematisera och få barnen att tänka vidare, har jag med mig någonstans. Det handlar ju barns lärande”.(Lärare 1)

Lärare 2

”jag arbetar efter de teorier som jag fick lära mig på min utbildning, tyvärr har jag inte tagit del i så mycket ny forskning, men eftersom vi lärare är reflekterande praktiker tycker jag att det vore obligatoriskt att alla lärare skulle, kanske vart tredje år lämna skolan och under en period vidga sig och sin utbildning och sina ämnen, denna utbildning skall vara vetenskapligt belagd och ge en möjlighet till att ta del av ny och aktuell forskning”.(Lärare 2)

Lärare 3

”Sociokulturella perspektiv jag utgår från helheten, från gruppen fast först måste jag kolla av gruppen så jag vet var varje elev befinner sig jag tror på individualisering men inte till vilket pris som helst och jag anser att genom att arbeta tillsammans i gruppen så lär sig eleverna av varandra ”(Lärare 3).

Gemensamt för lärarna är att de alla sätter eleven och elevens lärande i fokus. Att lärare 3 direkt kan säga utifrån vilket perspektiv hon förhåller sig till kan bero på att hon nyligen avslutat sina lärestudier och har begreppen klart för sig.

På slutet av intervjun så frågade jag alla lärarna om de brukade göra någon läsförståelse eller språktest med eleverna. Både lärare 3 och lärare 2 gör med jämna mellan rum tester på sina elever. Lärare 1 säger att det är specialpedagogen som gör dessa tester på hennes elever.

6.2 Intervjusammanfattning

Alla lärarna lägger stor vikt vid integrationens betydelse i undervisningen men också på vikten av att se varje elev och individ i sin helhet de har alla betonat att de försöker möta sina elever där eleven är i sin kunskapsutveckling. Vad mer som lärarna betonar, är lusten i lärandet, att de anstränger sig till att skapa lustfyllda lektioner utefter elevernas intresseområden. De betonar också vikten av att jobba med språket och att få eleverna

medvetna och bekanta med olika typer av texter här får dock lärare 1 mer anpassa till ordets betydelse än till textens helhet då lärarna har olika utgångspunkter i undervisningens syfte. Lärare 2 och 3 betonar även styrdokumentens betydelse i undervisningen och hur de förhåller sig utefter dessa i sin undervisning.

Lärarna berättar också hur de arbetar med olika material och hur de på olika sätt försöker bemöta eleverna och skapa goda lärsituationer. Lärare 2 som undervisar i årskurs fem menar också att det är viktigt att hela tiden visa eleven vad som krävs av dem för att resultaten skall bli godkända. Dock är det endast lärare 3 som tydligt berättar om hur hon förhåller sig och arbetar med teorin som grund. I de andra lärarnas berättelse kan jag dock urskilja ett visst förhållningssätt men det är inget de själva poängterar och är tydliga med.

6.3 Analys

Utifrån gällande litteratur och forskning har jag här analyserat resultatet. De rubriker som gjorts i tidigare resultatdel kommer att vara utgångspunkter även här, för att ge en klar bild och tydligt struktur.

6.3.1 Språket

Samtliga lärare framhåller hur de arbetar med språket, lärare 1 och 3 förklarar på olika sätt hur de arbetar med detta. De betonar också vikten av att jobba med språket och att få eleverna medvetna och bekanta med olika typer av texter, här får dock lärare 1 mer anpassa till ordets betydelse än till textens helhet då lärarna har olika utgångspunkter i undervisningen. De arbetar med de aspekter som Bjar (2006) menar är betydande för elevers språkutveckling. Både lärare 1 och lärare 3 visar att de är medvetna om språkets betydelse, att de arbetar aktivt i sin undervisning för att öka eleverna språkutveckling. Lärare 2 visar på en osäkerhet på hur hon konkret arbetar med språket men genom sin beskrivning av sin undervisning så ger hon en bild av tydlig struktur. Hon relaterar dock språket till svenskämnet, trots detta så är delar av hennes undervisning sådan att den enligt forskningen borde bidra till elevers språkutveckling. Genom att bland annat hennes sätt att gå igenom och förklara texter för sina elever. Två av lärarna (1 och 3) understryker klart deras arbetsmetoder för att förtydliga undervisningen för eleverna. Lärarens förhållningssätt har betydelse för elevernas möjligheter till lärande. Lärarens förmåga att tydligt kunna förklara och analysera språket är av stor betydelse för att elevers språkutveckling (Skolverket 2011:7 f) något som lärare 1 menar att hon får lägga mycket vikt på då hon arbetar med elever som har svenskan som andra språk eller håller på att lära sig språket. Hon pratar om ordets betydelse och vikten att lära eleven språkets struktur Bjar kallar detta för språkets semantik (Bjar 2006). De lärare som deltagit i undersökningen menar också att de håller elevcentrerade lektioner där elevernas egna erfarenheter eller intresse läggs i fokus. De är medvetna om att detta skapar gynnsammare förutsättningar för eleverna, när det gäller att vara språkligt aktiva, vilket i sin tur underlättar för läroprocessen (Skolverket 2011:7f). Lärarna förklarar att de försöker att erbjuda eleverna både interaktion som allsidighet, samt ett meningsfullt innehåll vilket Kullberg (2004:114) poängterar är viktigt för att elever skall känna att inläringen sker på ett positivt sätt. Lärarna menar alla, att de försöker på olika sätt få eleverna aktivt medvetna om sitt lärande, Lärare 3 framhåller att hon tydligt visar vad eleverna behöver kunna för att bli godkända. Men också att hon försöker arbeta med olika typer av texter för att öka medvetandet om hur språket

används i olika situationer är något som Lgr 11 belyser (Skolverket 2011:222f.). Där tar läroplanen upp de olika aspekter av texter som elever skall ges möjlighet att ta del av i sin utbildning. Lärarna låter eleverna bli en del av sammanhanget genom att de utgår från elevernas intresseområden. Lärarna förhåller sig till ett sådant förhållningssätt, där eleverna ges möjlighet att utgå från sina egna intresseområden. Lärare 1 menar att hon försöker sätta in eleverna och den nya kunskapen i ett sammanhang, med detta så sker ett situerat lärande, vilket både Illeris,(2010:121) och Säljö (2003:86f) menar är av betydelse för elevens läroprocess.

6.3.2 Arbetsmetoder i undervisningen

Tidigare forskning framhåller vikten av att eleven är deltagande i undervisningen och finner den lustfylld. Samtliga lärare i undersökningen påpekar att de försöker anpassa sin undervisning utefter elevens behov och intresse. Säljö (2003:86f) menar att vikten av att låta barnet vara deltagande är av stor betydelse vidare skriver Säljö att om eleven är deltagandet i situationen skapas lärandet. Även Frykholm (2007:102) tar upp betydelsen av att eleven känner att det är dennes intresse som är utgångspunkten för lektionen upplever eleven att den är en del av sammanhanget upplever eleven också samhörighet och deltagande. Lärare 2 lägger dock mycket fokus på målen och har dessa som utgångspunkt i undervisningen. Lärarna som jag intervjuade menar också att de försöker skapa situationer där eleverna är styrande, där de får välja själva. Lärarna visar på ett medvetande om betydelsen av att utgå från det som ligger inom elevernas intressesvär, att detta får dem att själva, vilja lära sig. Att utgå från elevernas intresse är också något som Dysthe (2000:54) menar är en av grunderna för att ett lärande skall ske. Dock menar Lärare 3 att hon inte utgår från den enskilde eleven hela tiden. Hon anser att det också är viktigt att fokusera på gruppen som helhet och att gruppen också bidrar med kunskap, vilket också ligger som grund för den sociokulturella teorin. Där man menar att det är i interaktionen med andra som ett lärande kan ske (Kullberg 2004). I Lgr 11 står det att ”(d)e demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig ska omfatta alla elever” (s.15). Vidare kan man läsa att eleverna skall ges inflytande och få lov att vara aktivt deltagande i sin egen utbildning utefter ålder och mognad. Lärare 2 som är klasslärare för årskurs fem, poängterar också att hon visar eleverna vad de behöver kunna eller lära sig för att nå godkända resultat, hon gör eleverna aktivt deltagande i sin kunskapsutveckling genom att belysa detta för dem. Dock är det endast Lärare 3 som redogör för de olika språkrelaterade metoderna samt arbetsmaterial hon använder i sin verksamhet.

6.3.3 Olika elever olika undervisningsmetoder

I Lgr 11 står det att ”Läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande” (s.14). Lärarna ovan poängterar alla betydelsen av att se till individen, lärare 1 säger att ” *Om inte varje barn får sin speciella undervisningsmetod så fungerar det inte*” (lärare 1). Även de andra lärarna menar att de ser till den enskilde individens behov, de menar att undervisningen inte skulle fungera och att det skulle bli svårt att fånga elevernas lust om de inte utgick från detta i undervisningen. Lärare 2 framhåller också att hennes klass har läs och skrivgrupper, där eleverna ges möjlighet att utveckla det område som de har extra svårt för. Den tidigare forskningen menar också att lärarens förmåga

att individualisera undervisningen utefter elevens behov är betydelsefull. Frykholm (2007: 101) menar att det är av stor betydelse att läraren kan förhålla sig till varje elevs specifika behov. Här skiljer sig Lärare 3 från de andra genom att hon påpekar och menar att även gruppen är bidragande till elevernas lärande då de lär av varandra.” [...] *jag tror på individualisering men inte till vilket pris som helst och jag anser att genom att arbeta tillsammans i gruppen så lär sig eleverna av varandra* ”(Lärare 3).

Lärarna menar att de är medvetna och att de anpassar sin undervisning efter elevernas olika behov vilket både Classon (2002) och Kullberg(2004) tar upp betydelsen av detta, de menar att, man som lärare måste ha vetskap om hur eleverna lär för att eleverna skall utvecklas. Här märks också en skillnad i hur lärare 1 arbetar då hon menar att hon arbetar med orden och ordens betydelse och Lärare 2 talar om betydelsen av att eleverna blir medvetna om olika typer av texter.

6.3.4 Teorier i undervisningen

Lärarna (1 och 2) menar att de inte kan förhålla sig till någon specifik teori. Dock är det i deras berättelse möjligt att urskilja att vissa delar i deras förhållningsätt går att koppla till teorier. Både lärare 1 och lärare 2 talar om interaktion och att lärandet sker i interaktionen med andra. Dysthe (2009:41) menar att lärande sker i en social kontext att när sammanhanget blir synligt så sker lärandet. Lärare 1 säger att hon använder olika hjälpmedel, såsom tillexempel handdockor för att lärandet skall bli lustfullt men också för att förtydliga språket. Detta för att sätta in språket i ett sammanhang för att underlätta elevernas lärande. I det sociokulturella perspektivet så talar man om att lärande är mer än bara det talade språket, här kommer jag också in på det vidgade språkbegreppet. Både det sociokulturella perspektivet och det konstruktivistiska är synliga i lärarnas förhållningsätt när lärarna menar att de gemensamt och tillsammans med eleven försöker forma ett lärande. Dock, inom den konstruktivistiska teorin är det främst den enskilde eleven som får fokus, där läraren är till för att stödja eleverna i deras egna initiativ (Classon, 2002:43). Lärare 1 talar tydligt om att hon verkligen måste möta sina elever där de befinner sig i språkutveckling och att detta skiljer sig mycket eleverna emellan. Att det gäller att problematisera och att få barnen att tänka vidare. Lärarna i undersökningen poängterar alla vikten av att möta sina elever där de befinner sig. Dock är det endast lärare 3 som tydligt redogör för sin egna teoretiska utgångspunkt, genom att hon säger; ” *Sociokulturella perspektiv jag utgår från helheten, från gruppen fast först måste jag kolla av gruppen så jag vet var varje elev befinner sig jag tror på individualisering men inte till vilket pris som helst och jag anser att genom att arbeta tillsammans i gruppen så lär sig eleverna av varandra* ”(Lärare 3).

7 Diskussion och slutord

Språk och tänkande är beroende av varandra man är således beroende av språket då det spelar roll för framgång i skolan och sedan i samhället. Detta är något som jag anser mig kunna tyda och konstatera efter att ha tagit del av den forskning, som jag relaterat undersökningen till i denna studie. Begreppet språk kan göras stort som jag tidigare påpekat i inledningen. Dock är det, det talade och skrivna språket som jag främst fokuserat min forskning på, då detta är en stor del av hur vi kommunicerar och bedriver undervisning på inom svensk skola. Enligt Nationalencyklopedin så är ”**språk**, det huvudsakliga medlet för mänsklig kommunikation” (N. E 2011-12-15) detta, samt de aspekter som Bjar (2006) menar är viktiga för utvecklandet av språket och förutsättningar för att vi kan förstå varandra, i det vi säger, skriver och läser. Det är med detta som jag genom mina reflektioner av språkets betydelse för elevers lärande, ser att möjligheter att genom undervisningen, ge eleverna ett rikt och nyanserat språk. Jag har medvetet valt att försöka vara saklig i benämningen av språk. Lärarna använder dock både det vidgade språkbegreppet samt det vidgade textbegreppet, genom de metoder de redogör om i deras undervisning. Betydelse av hur detta främjar språkutvecklingen jag är medveten om men ligger inte som grund för denna studie. Utan det är mina reflektioner över det talade och skrivna, det verbala språket där jag har min uppfattning om att en stor del kommunikationen mellan människor äger rum. Det är här jag anser, att den enskilde elevens språkutveckling eller kunskaper i det språk som undervisningen bedrivs på är lika viktig för alla. Jag har i inledningen också lyft de aspekter som för två eller flerspråkiga elever underlättar inläringen. Detta har gjorts dels för att en av lärarna undervisar elever med svenskan som andra språk men också för i den skillnad som jag märker när lärarna i de olika skolorna talar om och förhåller sig till språket. Jag vill också tillägga att det språk som jag förhåller mig till i arbetet, är det svenska språket, det är också svenska som är det språk som den huvudsakliga undervisningen i våra skolor bedrivs på. I diskussionen nedan kommer jag att visa hur jag ser att jag fått svar på de frågeställningar, som inledde arbetet. Jag ville med mina frågor få en uppfattning hur lärarna är medvetande om språkets betydelse. Med utgångspunkt, i det talade och skrivna språket, för elevens lärande och framgång i skola samt hur väl de har kunskap om teorins betydelse för elevens lärande sökte jag svaren. Frågorna jag ställde i början var;

- Hur ser lärarna i undersökningen på språkets betydelse för elevens lärande och hur medvetna är de om sina egna arbetsätt?
- Hur väl är deras undervisning förankrad i vetenskapliga språkrelaterade teorier?

Utefter de intervjusvar som jag fick av lärarna som deltog i undersökningen, anser jag mig här kunna tyda hur lärarna förhåller sig till vetenskap samt till teori. Även om alla inte sätter ord på ur vilket teoretiskt perspektiv de förhåller sig, så ser jag ändå tydliga influenser att de både ser till individen, den enskilde elevens behov för att öka elevernas förutsättningar till skolrelaterad framgång. De menar att de, förhåller sig till gruppens helhet samt att de aktivt strävar efter att vara tydliga i sin kommunikation med eleverna. De anser också att de försöker möta eleverna där de befinner sig och utgå därifrån, vilket jag kan anknyta till den konstruktivistiska teorin och hur man här förespråkar för hur ett lärande sker. De försöker också att tillgodose den aspekt där lärande sker tillsammans med andra och att lärandet sker i ett sammanhang gemensamt med andra, där den sociokulturella teorin menar att lärandet sker.

Lärare 1 och 3 visar på större medvetande på språkets betydelse för elevens lärande och arbetar båda mer aktivt och medvetet med elevernas språkutveckling än lärare 2. De ger tydliga förklaringar om hur de tänker och hur de aktivt arbetar med språket.

Lärare 2 verkar dock relatera språket till svenskämnet och är således inte fullt medveten om att språket är en del av elevens hela undervisning, oavsett ämne. Även om hon tydligt kan förklara hur och vad hon gör för att vara tydlig mot sina elever, i sina ämnen. I den förklaring som hon ger så arbetar hon också aktivt med elevernas språkutveckling genom att de bland annat får arbeta med olika typer av texter, att hon använder olika hjälpmedel såsom datorer och smart board samt som hon själv säger, ”ger goda exempel” på vad eleverna behöver kunna för att nå godkända resultat. Vilket enligt forskningen som är knuten till arbetet, arbetar hon på ett sätt som både integrerar eleven i sin egen utbildning samt ökar elevens språkutveckling. Genom att hon medvetandegör, för eleven, att språket används på olika sätt i olika sammanhang. Jag får en känsla, så här i efterhand av att hon kanske missuppfattade min fråga?

Så som jag ser det är lärarna dock inte helt och fullt medvetna om de vetenskapliga och teoretiska förankringar, som ligger till grund för deras förhållningsätt gentemot eleverna, och till den undervisning samt verksamhet de bedriver. Hagtvet belyser betydelsen av att en lärare behöver kunskap i olika teoretiska utgångspunkter och synvinklar. ”Det praktiska arbetet är helt enkelt för komplext för att omfattas av *en* teori eller *ett* perspektiv” (Hagtvet 2007:9). Dock är alla medvetna om att den enskilde elevens behov är betydande för att eleven skall nå skolrelaterade framgångar. Även om inte lärarna sätter de exakta orden på vad de gör, anser jag mig kunna tyda, att de ändå är medvetna om vad de gör och vad som krävs av dem. Deras mål är att deras elever skall nå goda kunskaper. Jag anser att jag med dessa svar och de tolkningar utifrån den litteratur som jag för arbetet gjort gällande, har fått svar på mina frågor och på min frågeställning. Jag har också under arbetets gång blivit mer övertygad om hur viktigt, det är att man som lärare kan och har kunskap om de olika vetenskapliga teorierna, som ligger till grund för elevens lärande. Så att man som lärare skall kunna förhålla sig till alla de olika individer och alla deras olika behov som vi möter i skolan. Alla dessa elever bör få den utbildning de har rätt till. Något förvånad är jag dock över, att endast lärare 3 tydligt, kan redogöra för de vetenskapliga grunder som ligger till grund för hennes undervisning.

En annan viktig aspekt är, att alla elever har rätt till en likvärdig skola där alla får samma möjligheter. Mitt arbete började med att jag *inte* var övertygad om att alla elever i svensk skola fick detta. Detta är jag tyvärr fortfarande övertygad om. Det är nämligen min fulla övertygelse, att det inte går i stora klasser med många elever, med många olika behov, av olika undervisningsmetoder och en lärare och att denne lärare skall lyckas tillgodose varje elevs unika lärande. Skulle några av dessa elever dessutom ha ett annat modersmål är den undervisningen bedrivs på, då skulle det betyda enligt den forskning jag tagit del av, under arbetet, att många av dessa elever skulle behöva ytterligare mer språkkunskaper. Så tror jag att man som lärare får problem, även om intentionerna är goda och ambitiösa. I mina samtalsintervjuer och i analysen ovan går att läsa hur dessa tre lärare förhåller sig, med detta är det inte sagt att alla lärare har samma förhållningsätt. Å andra sidan, låt oss säga att man kan tolka, att det är så här, lärare i svensk skola bedriver sin verksamhet. Då borde alla elever få den uppmärksamhet som just de behöver eftersom lärarna menar att det är den enskilde

elevens behov som står i fokus för deras undervisning. Låt oss då också säga, att lärarna i svensk skola är precis som lärarna i undersökningen, medvetna om språkets betydelse för elevernas lärande, och vikten av elevens kunnande i att behärska språket för att kunna ta till sig kunskap. Då borde skolan vara likvärdig, och inte sjunka från över medel till medel som den PISA- undersökning som jag tagit del av till detta arbete visar. Vidare skulle det inte heller vara, så många elever som inte klarar läsförståelsetesterna, utan svensk skola skulle ha ett högre betyg, än vad resultaten visar i jämförelse med andra europeiska skolor. Trots allt faller resultaten enligt undersökningen. Beror detta kanske på lärarnas kompetens? Alla lärare har ju mer eller mindre samma utbildning i grunden och borde således ha liknade intentioner som lärarna i undersökningen. Även om de teoretiska utgångspunkterna genom åren har förändrats så har några av grundarna, Piaget och Vygotskijs teorier förespråkats under många år i lärarutbildningen. Är PISA's resultat en spegling av lärares förhållningsätt utifrån dessa teorier? Lärarna i undersökningen har ett förhållningsätt utifrån teorier, tidigare forskning och förhåller sig efter de riktlinjer som styrdokumentet föreskriver. Diskursen i samhället idag, är om lärarutbildningen och således lärarna brister i sin kompetens. Skolan får dåligt omdöme och eleverna når inte upp till godkända resultat. Detta enligt denna undersökning som mäter kvalitén på skolan och på elevers skolrelaterade resultat . Dock enligt min undersökning, om än undersökningen i sig omfattar tre lärares förhållningsätt, är lärarna relativt medvetna om sina förhållningsätt och vad som krävs av dem. För att eleverna skall nå goda skolframgångar. Kan det vara så, att istället för att kritisera lärare och lärarutbildning och således de vetenskapliga teorier som ligger till grund för utbildningen. Finns problemet i klassernas storlek och i och med detta, försvåras lärarnas möjligheter till att möta de olika elevernas olika behov. I så fall, så kan vi inte längre skylla på lärarna eller lärarutbildningen och den vetenskap eller de teorier som förespråkas här. Utan anledningen till resultaten kring vår likvärdiga skola, en skola för alla, där alla elever möts och där deras behov och intresse kan tillmötesgå. Måste helt enkelt, sökas någon annanstans än i lärarnas kompetens.

7.1 Metoddiskussion

Detta tillvägagångssätt med samtalsintervjuer för uppsatsens ändamål fann jag var den metod som skulle lämpa sig bäst för att finna svar på mina frågeställningar. Eftersom jag ville ta reda på hur lärarna arbetar, hur de förhåller sig gentemot olika teorier i sin verksamhet, hur de ser på språket och vikten av att förstå detta för att lära. Valet av metod kom av att jag ville veta hur deras bild av verkligheten ser ut. Att valet föll för denna metod beror på den möjlighet metoden erbjuder med att sitta ner och samtala enskilt med den intervjuade. Metoden ger också en möjlighet att vidareutveckla och följa upp intressanta aspekter som naturligt kan uppkomma under ett samtal av denna karaktär. Möjlighet att använda verksamma lärare inom det undervisningsområde där jag funnit en intressant frågeställning, ser jag som en tillgång till arbetet. Dock anser jag att jag ibland tappat fokus, då jag hittat nya intressanta aspekter som jag ville följa upp. Metoden kan också vara tidskrävande och måste anpassas till de tider som tilldelas av de som skall intervjuas bör respekteras. Då en av förutsättningarna, för att en samtalsintervju skall bli lyckad, enligt Esaiasson mfl (2010) är att den intervjuade känner sig trygg i situationen. Metoden brister också i sin trovärdighet genom, att det är det som lärarna själva säger eller påstår, som jag kan förhålla mig till i min undersökning. Här skulle ett komplement av en annan metod, till exempel observation gett ett tydligare resultat av

verkligheten och därmed en större trovärdighet. Dock genom att syftet med uppsatsen, att synliggöra språkets betydelse för elevernas lärande samt genom mina frågesällningar, ser jag ändå att denna metod fyller sin funktion.

Det kan tyckas att min urvalsgrupp är begränsad då jag använt mig av tre lärare till denna. Dock är detta ett medvetet val då det är deras tankar och förhållningssätt jag ville veta. Hade jag till exempel velat veta detta om eleverna, hade jag fått anpassa min undersökning efter det. Jag ville heller inte ha ett resultat som gick att sammanställa i tabellform. Däremot hade ett större antal intervjuer gått att generaliserats bättre och på så sätt gett ett mer trovärdigt resultat för forskningen. Dock hade då även de lärare som valt att avstå, till medverkan i undersökningen, generaliserats och resultatet hade blivit bristande ändå. Genom valet som jag gjort, kan jag också förhålla mig utifrån dessa tre lärares intervjuvar. Min önskan hade dock varit att ännu en lärare som undervisar elever med svenska som andraspråk hade medverkat i intervjun då detta kunde ha delgett undersökningen ett bredare perspektiv på skillnaderna i olika arbetsmetoder.

Intervjuerna gick till så att lärarna fick själva välja när och var för att de från början skulle känna trygghet i situationen. De är alla valda efter den årskurs de undervisar i dels för bredden på undersökningen och dels för realiteten i arbetet. Däremot så anser jag att trovärdigheten i resultatet hade ökat, om jag valt att intervjua fler personer med erfarenhet av arbete med elever som har svenska som andraspråk.

7.2 Betydelsen för läraryrket

Vad har då min undersökning för betydelse för läraryrket? Jo, dels att den belyser vikten av att kunna behärska de språk som undervisningen bedrivs på, både för de elever som har svenska som andraspråk men också för de elever som har svenska som modersmål. Den belyser betydelsen av modersmålsundervisning och den tar upp begreppet en likvärdigskola. I uppsatsen så har jag framhållit det verbala språkets betydelse för elevernas möjligheter till skolrelaterad framgång, men också lärarens betydelse för lärandet. Jag har fått en tydligare bild och en större förståelse av hur viktigt det är individualisera undervisningen men också betydelsen av att lärande sker i en kontext där alla i gruppen är en del av helheten. Insikten i hur komplext läraryrket är har ökat och jag inser att det kommer att bli en utmaning att lyckas tillgodose alla elevers behov. Målet för arbetet har också varit att skapa en tydlig bild av hur verkligheten ser ut eller i alla fall göra den verklighet, som de pedagoger jag intervjuat upplever synlig, samt vad jag som yrkesverksam kan göra, för mina framtida elever och vad jag kan göra för att eleverna ska ta till vara på lektionerna och tillgodose sig undervisningen. Jag vill med detta arbete dela med mig av det som dessa lärare har erfarenhet av. Dels för min egen skull men också för eventuella läsare, så har jag försökt att klarlägga vad som krävs av en lärare som arbetar i svensk skola idag. Jag har också försökt klarlägga de svårigheter med elevers språkutveckling och lärarens betydelse av att tillgodose elevers olika behov i deras lärande för att alla skall få möjlighet till en likvärdig utbildning. Betydelsen av hur kunskapen om hur språket påverkar elevers förmåga att utvecklas är av väsentlighet för min karriär som lärare men även för andra som har tänkt sig att arbeta inom skolan med barn och elever.

7.3 Förslag till fortsatt forskning

Under arbetets gång har jag kommit till insikt hur viktigt det är som lärare att vara teoretisk kunnig men också behärska den allsidighet som yrket kräver. Jag har genom den forskning som jag bearbetat i arbetet också blivit mer medveten om hur viktigt det är att kunna ge eleverna en god språklig bas. Där de kan ta till sig sin undervisning och utvecklas på de kunskapsmässigt men även socialt. Som förslag på fortsatt forskning anser jag att det varit intressant att göra denna undersökning både större och vidare. För att på så sätt få en klarare bild av hur verksamheten i verkligheten ser ut. Kan vi förlita oss på de kvalitetsmätningar som exempelvis PISA- undersökningen? Hur ser skillnaden ut på lärares olika metoder i arbetet med språkutvecklingen på skolorna, förankrar lärarna sin undervisning i vetenskapen? Lyckas de med att individualisera undervisningen? Vad jag menar är att jag skulle vilja se en aktuell forskning på hur det verkligen ser ut i skolorna idag. Från lärarens kunskaper till de kunskaper och de resultat eleverna når upp till, finns det ett samband mellan om läraren har ett vetenskaplig förhållningsätt och elevens uppnådda resultat?

7.4 Slutord

Visserligen tror jag inte att detta arbete kommer att vara en ledstjärna och lösningen på komplexiteten i läraryrket. Förhoppningsvis kan det belysa en del av yrket och ge en större förståelse för vad man som lärare bör ha för förhållningsätt när man arbetar med elever. Efter att jag förstått av mina studiekamrater men även av de lärare jag intervjuat i undersökningen så känner de att de inte riktigt förstår vad det handlar om eller vad som krävs av en lärare att arbeta med elever som har ett annat modersmål än svenska. Visserligen gör man ett besök under lärarutbildningen på en mångkulturell skola men jag skulle vilja se att en hel vfu - period blir obligatorisk. Jag tror att man får en väldigt liten insikt i hur man på en mångkulturellskola får brottas med andra typer av arbetsmetoder än vad man behöver på en mer homogen enspråkig svensk skola. Jag anser också att detta kan vidga synen eller förståelsen för att olika skolor behöver olika resurser för att svensk skola skall kunna kallas likvärdig igen. Redan år 2000 då den första PISA rapporten gjordes, dokumenterades att svenska elevers kunskapsnivå var på väg neråt. Även om Sverige fortfarande låg på topp när det gällde en likvärdig skola. Så tror jag att det är här som en stor del av problemet ligger. Med en likvärdig skola menas att oberoende av social bakgrund eller ekonomiska förutsättningar så skall eleverna i svensk skola få likvärdiga chanser att uppnå målen, dock tror jag att det är här det brister. Som slut ord vill jag också lyfta det som en av mina respondenter i undersökningen förespråkade för.

”eftersom vi lärare är reflekterande praktiker tycker jag att det vore obligatoriskt att alla lärare skulle, kanske vart tredje år lämna skolan och under en period vidga sig och sin utbildning och sina ämnen, denna utbildning skall vara vetenskapligt belagd och ge en möjlighet till att ta del av ny och aktuell forskning”.(Lärare 2)

Med detta tror jag att lärare 2 har satt ”huvudet på spiken” så att säga, detta säger jag utan att titta på ekonomiska eller andra delar som kan komplicera framtidsbilden. Även den observation jag gjort av lärarnas svar ligger som grund för mitt uttalande. Här visar endast Lärare 3, den lärare som har den färskaste utbildningen, är mest medveten om sitt sätt att förhålla sig till teoretisk vetenskap. Utan här leker jag med tanken, om påståendet vore möjligt. Vi skulle då få lärare som med energi kan tar sig an sina elever och med goda kunskaper bedriva sin undervisning. Läraryrket kommer att ses som ett dynamiskt yrke där yrkeskåren ständigt är uppdaterad och kunnig inom sitt område. Och vem vet, kanske kommer den svenska skolan glänsa!

8 Referenser

- Bjar, Louise (2006): i *Det hänger på språket* det (red. Louise Bjar) (2006:319) Lund: Studentlitteratur.
- Claesson, Silwa (2002, 2:a upplagan.): *Spår av teorier i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Dyste, Olga (2000): *Det flerstämmiga klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.
- Dysthe, Olga (2009): *Sociokulturella perspektiv på kunskap och lärande*. (red. Olga Dysthe) *Dialog, samspel och lärande*. (s. 31-74) Lund: Studentlitteratur.
- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik Wängnerud, Lena (2010): *Metodpraktikan*. Vällingby: Elanders Sverige AB.
- Frykholm, Clas-Uno (2007). *Att läsa och skriva - forskning och beprövad erfarenhet*. Myndigheten för skolutveckling(Red) Stockholm: Liber. (120 s).
- Hagtvet Eriksen, Bente (2007): *Språkstimulering Del 1: Tal och skrift i förskoleåldern*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Hyltenstam, Kenneth (2007): *Modersmål och svenska som andraspråk*. Myndigheten för skolutveckling (red.) *Att läsa och skriva – forskning och beprövad erfarenhet* Stockholm: 08 Tryck AB.
- Illeris, Knud(2010): *LÄRANDE* Lund: Studentlitteratur
- Kullberg, Birgitta (2004): *Lust – och undervisningsbaserat lärande – ett teoribygge*. Lund: Studentlitteratur.
- Liberg, Carolin (2007): Myndigheten för skolutveckling. *Att läsa och skriva - forskning och beprövad erfarenhet*. Stockholm: Liber. (120 s).
- Lindberg, Inger (2006): I *det hänger på språket* det (red. Louise Bjar) (2006:58) Lund: Studentlitteratur.
- Pettersson, Daniel (2010): *Bedömning i och av skolan – praktik, principer, politik* (red. Maria Folke -Fichtelius). Lund: Studentlitteratur.
- Skolverket (2011): *Greppa språket, ämnesdidaktiska perspektiv på flerspråkighet* Ödeshög: Danagård LiTHO.
- Stukát, Staffan (2005): *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Säljö, Roger (2003): *Föreställningar om lärande och tidsandan*. I: Selander, S. (red.) *Kobran, nallen och majjen: tradition och förnyelse i svensk skola och skolforskning*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.
- Vetenskapsrådet(2011): *God forskningssed - Etiska principer* (01:2011) Bromma: CM - Gruppen AB.

Internetreferenser

<http://modersmal.skolverket.se/index.php/om-modersmal> den 3 december 2011 kl. 20:32

Nationalencyklopedin, <http://www.ne.se/spr%C3%A5k> den 15 december 2011 kl. 23:21

http://www.skolverket.se/statistik_och_analys/internationella_studier/2.4568 den 3 december 2011 kl. 20:05

Det vidgade språkbegreppet, <http://spica.utv.miun.se/lasaochskriva/?page=sprakutveckling> den 2 januari 2012 kl 17:03

Det vidgade textbegreppet,

http://www.skolverket.se/kursplaner_och_betyg/2.2454/2.2911/2.3115/ett-vidgat-textbegrepp-1.14749 den 2 januari 2012 kl 17:08

Styrdokument

Utbildningsdepartementet. *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*
Stockholm: Skolverket.

Bilaga1

Intervjufrågor

Lärarnas bakgrund

- Hur länge har du varit verksam som lärare?
- Vad har den skola du arbetar på för spridning på etnicitet, finns det elever med svenska som andra språk på skolan??
- Vad har du för utbildning?
- Vilken utbildning har du inom språk, Svenska som andra språk eller Svenska?

Arbetsmetoden i undervisningen/ språket/teorier

- Hur arbetar du med språket?
- Arbetar du efter en modell eller metod?
- Iså fall vilka?
- Vilken tanke har du någon bakom det du gör, förutom mål, kurplaner ex olika teorier?
- På vilket sätt har du förändrat din arbetsmetod under åren?
- Finns det skillnader mellan skolorna och på vikten av att arbeta med språket?
- Vad tror du dessa skillnader beror på?
- Undervisar du alla barn lika (här tänker jag på om du gör skillnad på de barn som har svenska som andra språk eller inte)?

Undervisningsmaterial

- Vad använder du för läromedel?
- Vad har du för annat material som du använder?
- Vad använder du för språktest för att se vad eleverna kan?

Tack för din tid och för att du ville hjälpa mig med dessa frågor.

Med vänlig hälsning

Elvira Lindstedt